

JÄMSTÄLLDHETSMYNDIGHETENS REMISSVAR PÅ BETÄNKANDET ÅTGÄRDER FÖR TRYGGARE BOSTADSOMRÅDEN, (SOU 2023:57) OCH PROMEMORIAN STÄRKT HYRESRÄTTSLIGT SKYDD FÖR VÅLDSUTSATTA KVINNOR (DS 2023:18)

Det övergripande målet för svensk jämställdhetspolitisk är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Det sjätte delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra är en förutsättning för att fullt ut nå det övergripande målet. Myndighetens yttrande är avgränsat till frågor som rör förslagets jämställdhetspolitiska relevans. Jämställdhetsmyndigheten instämmer i huvudsak i både betänkandet och promemorians förslag som bidrar till att uppfylla främst delmålet om ekonomisk jämställdhet och delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Att öka tryggheten i boendet och i bostadsområdet för både kvinnor och barn är angeläget och nödvändigt för att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Sammanfattning

Jämställdhetsmyndigheten instämmer i förslagen som läggs fram för att öka tryggheten för våldsutsatta kvinnor och deras barn, i boendet och i bostadsområdet.

- Långsiktiga och förebyggande satsningar och åtgärder bör ske i större omfattning för att göra utsatta bostadsområden säkrare och tryggare för kvinnor och barn.
- Hyresvärdar, hyresnämnden och allmänna domstolar bör tillgodogöra sig den kunskap som finns gällande mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Det är av stor vikt att förstå våldets konsekvenser för att inte lägga ett orimligt ansvar för störningar i boendet på den som har utsatts för våld. En helhetssyn behövs i bedömningar och beslut om hyresrättens förverkande.
- Det är inte förenligt med Barnkonventionen att barn förlorar sin fasta punkt, dvs. blir bostadslösa. Samtidigt ska de heller inte vistas i en kriminell miljö. I samband med att hyresvärderna informerar socialnämnden om att en barnfamilj ska vräkas bör de även anmäla barn som far illa.

- Samverkan mellan hyresvärdar, socialnämnden och andra relevanta aktörer är av största vikt när det gäller förverkansgrund av hyresavtal.
- Beviskravet är ställt för högt när åsidosättandet av hyresgästens förpliktelser beror på våldsutsatthet. Våldsutsatta kvinnor och barn bör tillförsäkras ett tryggt boende.

Synpunkter enligt utredningens disposition

Betänkandet Åtgärder för tryggare bostadsområden

5.1 Ökad trygghet i bostadsområden

Jämställdhetsmyndigheten instämmer i de ändringar som föreslås i 12 kapitlet Jordabalken. De kan bidra till förbättringar och ökad trygghet i utsatta bostadsområden. Det handlar om enskilda hyresgästens besittningsskydd i förhållande till övriga boendes trygghet. Enligt Nationella trygghetsundersökningen Brå genomförde 2022, känner sig 35 procent av kvinnorna otrygga i det egna bostadsområdet under sena kvällar, vilket är oacceptabelt. Förstärkta polisiära insatser och lagförslag som stärker hyresvärdens rätt säga upp hyreskontrakt är inte tillräckligt. Det är viktigt att även arbeta med ett utökat förebyggande arbete.

I detta sammanhang vill vi uppmärksamma pilotprojektet som bedrivs i Hammar-kullen i Göteborg. Familjeakademien är en samverkan mellan Bostadsbolaget, skolan och socialtjänsten i syfte att stärka föräldrarna i sin roll att hjälpa sina barn att göra rätt val i livet. Samtliga föräldrar till barn i årskurs fyra bjuds in till möten med aktuella teman. Arbetet bedöms bidra till ett tryggare bostadsområde.

Det är viktigt att promemorians förslag antas innan betänkandets förslag antas. Annars riskerar fler kvinnor och barn att bli bostadslösa. En aspekt av förslaget är att barnfamiljer riskerar att bli hemlösa om en av familjemedlemmarna utövar kriminell verksamhet i bostaden. Emellertid ska inte barn vistas i en kriminell miljö och vid förekomst av detta ska andra insatser bli aktuella.

Den allmänna uppmaningen att man bör anmäla misstanke eller kännedom om att ett barn far illa eller riskerar att fara illa bör tydliggöras för hyresvärdar. Finns det barn i familjen behöver socialtjänsten träda in och skydda barn från att vistas i en kriminell miljö som kan skada barnets utveckling. I de fall den familjemedlem som deltar i kriminell verksamhet, som också utövas i bostaden, är ett barn torde det vara oproportionerligt att vräka en hel familj.

Jämställdhetsmyndigheten instämmer i utredarens förslag om att förverkande av hyresrätten på grund av brott i lägenheten ska kunna ske i fler situationer. Att våld mot närstående ska kunna ligga till grund för ett förverkande av hyresrätten för hyresgästen om denne är den som utövat våldet.

En samverkan med polismyndigheten och andra aktuella aktörer såsom socialnämnden och hälso- och sjukvården bör komma till stånd för att göra en helhetsbedömning för den våldsutsatta hyresgästen och dennes barn.

Barnkonventionen

Vid alla åtgärder som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa, jmf. artikel 3 Barnkonventionen. Betänkandet och promemorians förslag motverkar delvis varandra. Om något barn i familjen begår kriminella handlingar kan det medföra att hela familjen blir vräkt samtidigt som barns behov av boendekontinuitet tydligt framgår. Barnkonventionen behöver beaktas i större utsträckning då det gäller eventuella syskon till det barn som utnyttjas i kriminalitet och utför kriminella handlingar och ej förorda att hyreskontraktet ska avbrytas i förtid.

Promemorian Ett stärkt hyresrättsligt skydd för våldsutsatta kvinnor

6.1 Beviskravet är problematiskt

Jämställdhetsmyndigheten motsätter sig att bevisbördan i så hög grad åligger hyresgästen i dennes invändningar mot uppsägningen eftersom det inte framstår som rimligt och ändamålsenligt.

Det högt ställda beviskravet som framgår av utredningens praxisgenomgång är oförenligt med vad det innebär att vara utsatt för våld och möjligheten för en våldsutsatt att förhindra en våldsutövars beteende. Den våldsutsattas agerande i bostaden får anses vara särskilt begränsat. En helhetsbedömning bör göras av den våldsutsatta kvinnan och hennes barns hela livssituation.

I Norge har den norska polisen sett tydliga kopplingar mellan kriminella nätverk och mäns våld mot kvinnor.¹ I rapporten framkommer bland annat att utöver arbetet med enskilda ärenden har de genomfört övergripande analyser som visar att många av de som är misstänkta för våld i nära relationer också är inblandade i annan brottslighet. Ett samband har uppmärksamrats mellan våld i nära relationer och kriminella nätverk. Det kan vara våldsutövare som är mycket farliga personer med ett stort våldskapital och som har tillgång till vapen.

Det kan vara omöjligt för en våldsutsatt kvinna att redogöra för varje händelse av hot och våld som pågått under lång tid. Fysiskt, psykiskt och sexualiserat våld, påverkar hälsan på både kort och lång sikt och kan ge skador både fysiskt och psykiskt. Efter en separation kan våldet fortgå, det s.k. eftervåldet. Våld som fortsätter efter att kvinnan lämnat relationen. Det kan handla om olika typer av våld:

- fysiskt
- ekonomiskt eller materiellt
- trakasserier
- hot
- stalkning
- förtal och rykten
- saboterar kvinnans sociala relationer
- manipulerar myndigheter och personer i omgivningen
- utsätter och använder barnen i maktutövandet.²

¹ Rapport från studieresa till Oslo, Norge Polismyndigheten Nationella operativa enheten, Utveckling av brottsbekämpning, Väst/Öst 2023-09-15

² S.Skoog Waller (2022) Utan mig är du helt ensam.

6.2 En skälighetsbedömning i förverkandefrågor

Jämställdhetsmyndigheten instämmer i att ändringarna i 12 kap. 42 och 47 §§ JB om att hyresrätten är förverkad under nämnda omständigheter, i stort kommer att gagna våldsutsatta kvinnor och deras barn.

Hyresnämnden och allmänna domstolar bör i högre grad tillgodogöra sig den kunskap som finns om mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Det saknas insikt och förståelse för våldets mekanismer och omfattning. Om förslaget om att en skälighetsbedömning ska göras i de fall hyresgästen hänför störningarna till våldsutsatthet, är det särskilt viktigt med kunskap om området mäns våld mot kvinnor. Ett alldeles för stort ansvar läggs på den våldsutsatta kvinnan för att stoppa och begränsa störningar som har sin grund i att hon utsatts för våld av före detta och nuvarande make, maka, sambo eller partner. Det kan till exempel handla om att inte kunna neka tillträde till lägenheten pga. rädsla.

6.3.1 Utsatthet för brott kan medföra ett särskilt starkt behov av att behålla eller överta ett hyresavtal

Jämställdhetsmyndigheten instämmer i och anser att det är positivt med en förstärkning och förbättring av lagstiftningen så att våldsutsatta kvinnor och barn kan bo kvar i bostaden vid störningar och uteblivna hyresinbetalningar som beror på våldsutsatthet.

Om den våldsutsatta kvinnan får bo kvar och ta över hyreskontraktet i den före detta gemensamma bostaden och vara trygg och skyddad, kan det förutsätta att hon har beviljats kontaktförbud alternativt att den våldsutövande mannen är frihetsberövad. Annars är det svårt att hålla våldsutövaren borta från bostaden och bostadsområdet. Det är inte ovanligt att våldsutsatta kvinnor och barn beviljas skyddade personuppgifter i samband med separation. Det är inte en lösning vid kvarboende då adressen är känd. Vid kvarboende finns det möjlighet till byte av bostad. Ansvaret ligger på hyresgästen att upprätthålla lugn och ro, dvs. på den våldsutsatta kvinnan att motverka störningar i boendet. Samverkan i det här läget är viktigt, med ex. socialtjänsten och polisen.

För Jämställdhetsmyndigheten

Lena Ag
Generaldirektör

Lena Landén Jonas
Utredare

I ärendets slutliga handläggning har avdelningschefen Berit Jernberg, enhetschefen Katarina Björkgren och chefsjuristen Anna Tingbäck deltagit.